

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, düşünərək yaşayanlar üçün, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzler üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

ATAMA MƏKTUB

FRANS KAFKA

Alman dilindən tərcümə:

Vilayət Hacıyev

Koordinator: Amin
Redaktor: Toğrul MUSAYEV
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Yekun oxunuş: Zülfı XƏLİLOV
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Cildin dizayneri: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ

Franz Kafka
BRIEF AN DEN VATER

Frans Kafka
ATAMA MƏKTUB

Baki, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2023, 88 səh. / II nəşr

© Neuen Rundschau / 1952

© Parlaq İmzalar MMC / 2019

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 86
Yoldaş seriyası | 10

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
Çap tarixi: 31.10.2023
Sifariş: 04(30)/23

Frans Kafka 1883-cü il iyulun 3-də Praqada yəhudi ailəsində anadan olub. Əvvəlcə xalq məktəbində, sonra da Alman Gimnaziyasında oxuyan Kafka 1901-ci ildə Praqa Universitetinin Hüquq fakültəsinə daxil olub. Kafka 1908-ci ildən 1922-ci ilə qədər İstehsalat Qəzasına Düşənlərin Sığorta Cəmiyyətində işləyib. Vərəmə yoluxan böyük yazıçı 1924-cü ildə Kirliq sanatoriyasında dünyasını dəyişib.

Hekayələrinin çox az bir qismi onun sağlığında çap olunub: “Çevrilmə” (1915), “Hökm” (1916), “Cəza koloniyası” (1919). 1919-cu ildə yazdığı “Atama məktub”da Kafka atası ilə olan mürəkkəb münasibətlərini bütün çılpaqlığı ilə təsvir edib. Kafka bütün əsərlərinin yandırılmasını vəsiyyət etsə də, dostu Maks Brod onun bu istəyini yerinə yetirməyib və ölümündən sonra onun digər əsərlərini də çap edib.

Vilayət Hacıyev 1950-ci il aprelin 1-də Qazax rayonunun Sofulu kəndində anadan olub. 1966-cı ildə Qazax şəhər 1 saylı orta məktəbi bitirmiş və elə həmin ildə də M. F. Axundov adına ADPU-nun Alman dili fakültəsinə daxil olmuşdur. 1973-cü ildən 2017-ci ilə qədər Azərbaycan Dillər Universitetində işləmişdir.

Peşəkar tərcüməçi və pedaqoq V. Hacıyev uzun müddət ADU-nun Tərcümə fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışıb. H. Böllün “Bir təlxəyin düşüncələri”, Ş. Svayqın “Amok”, “Dəhşətli sirr”, Kafkanın “Məhkəmə”, H. Hesenin “Yalquzaq”, “Knulp” kimi mürəkkəb əsərlərini Azərbaycan dilinə çevirib.

V. Hacıyev 4 aprel 2023-cü ildə 73 yaşında vəfat edib.

Liebster Vater,

~~Sachsen~~ 1

Du hast mich letzthin einmal gefragt, warum ich behaupte, ich hätte Furcht vor Dir. Ich wusste Dir, wie gewöhnlich nichts zu antworten, zum Teil eben aus der Furcht die ich vor Dir habe, zum Teil deshalb, weil zur Begründung dieser Furcht zu viele Einzelheiten gehören, als dass ich sie im Reden halbwegs zusammenhalten könnte. Und wenn ich hier versuche Dir schriftlich zu antworten, so wird es doch nur sehr unvollständig sein, weil auch im Schreiben die Furcht und ihre Folgen mich Dir gegenüber behindern und weil ~~Viele~~ ^{die} ~~Gründe~~ ^{Gründe} des Stoffes über mein Gedächtnis und meinen Verstand weit hinausgeht.

Du hast sich die Sache immer sehr einfach dargestellt wenigstens soweit Du vor mir und, ohne Ausnahme, vor vielen andern davon gesprochen hast. Es schien Dir etwa so zu sein: Du hast

Dem ganzen Leben lang schwer gearbeitet,
alles für meine Kinder, vor allem für
mich geopfert, ich habe infolgedessen
"in Paris und Brail" gelebt, habe voll-
ständige Freiheit gehabt zu lernen, was
ich wollte habe keinen Anlass zu Wahrung,
sorgen, also zu sorgen überhaupt ge-
habt; Du hast dafür keine Dank-
barkeit verlangt Du kennst "die
Dankbarkeit der 'Kinder'" aber doch
wenigstens irgendein entgegenkommen
Zeichen eines Mitgeföhls; stat dessen
habe ich mich seit jeher vor Dir
verbrochen, in mein Zimmer, zu Brü-
chern, zu verrückten Freunden, zu
überspannten Ideen; offen gesprochen
habe ich mit Dir niemals in den
Tempel ^{das ist kein Tempel} ich nicht zu Dir ge-
zogen ^{ich wollte} ~~ich~~ ^{ich} ~~ich~~ ^{ich}
Mommen, in Paris darauf hin noch am
sich ^{über mich} besüß ich auch sonst nie Tä-
miliensum gehabt, für das Geschäft

Əziz Ata!

“Niyə hər yerdə səndən qorxmağımdan danışırım” deyə bu yaxınlarda məndən soruşdun. Həmişə olduğu kimi, yenə də cavab verə bilmədim. Bir tərəfdən ona görə ki, səndən qorxuram, digər tərəfdənsə, bu qorxunun səbəblərini izah etmək üçün bir çox xırdalığlara getmək lazımdır və mən də sözlə bunun hamısını ifadə edə bilməzdim. İndi sənə yazılı cavab vermək istəsəm də, yenə ürəyimdən keçənlərin hamısını deyə bilməyəcəyəm, çünki yazanda da səndən qorxmağım, hələ də bu qorxudan iztirab çəkməyim mənə imkan verməyəcək, çünki demək istədiklərim yaddaşımın, zəkamın tutumundan çoxdur.

Bu məsələ həmişə sənə adi görünüb. Ən azı, mənə, ya da heç bir fərq qoymadan başqalarına bu barədə danışanda... Sən təxminən belə düşünübşən; bütün ömrün boyu işləyib, özünü uşaqlarına, ən çox da mənə qurban vermişən, mən isə sənin sayəndə “kef içində” yaşamışam, azad şəkildə istədiyim sahəni oxuyub-öyrənmişəm, yemək-içmək sarıdan korluq çəkməmişəm, ümumiyyətlə, heç bir çətinlik görməmişəm. Bütün bunların əvəzində isə heç vaxt “sağ ol” gözləməmişən, çünki uşaqların “sağ ol”unun nə

demək olduğunu yaxşı bilibsən, hətta adi bir nəvaziş, mehribanlıq belə ummayıbsan. Bütün bunların əvəzində mən həmişə səndən gen gəzmişəm, otağıma, kitablarımın, səfeh dostlarımın yanına, gurultulu ideyalarımın ardınca qaçmışam. Heç vaxt səninlə açıq danışmamışam, heç vaxt sənin yanına, sinaqoqa gəlməmişəm, Fransensbadda müalicə olunanda səni yoluxmamışam, heç vaxt özümü sənin ailənin üzvü hesab eləməmişəm, alverindən, eləcə də başqa iş-güclərindən xəbərim olmayıb, fabrikin işlərini sənin üstünə atmışam, sonra da başımı götürüb getmişəm, Ottlonun¹ tərsliyinə dəstək vermişəm, sənin üçün heç nə eləməsəm də (hətta bircə dəfə teatra bilet almasam da), dostlarım üçün hər şey eləmişəm. Əgər məni mühakimə eləmək istəsən, görərsən ki, mənə ədəbsizliyimi və ya hər hansı bir pis hərəkətimi (bəlkə də, axırınıcı dəfə evlənmək istəyim istisna olunmaqla) irad tutmursan... İradın yalnız soyuqluğuma, yadlaşmağıma, nankorluğumadır... və elə tərzdə də irad tutursan ki, guya bunun günahı yalnız məndədir, orda elə eləsəydin, burda belə eləsəydin, hər şey də başqa cür olardı, sənin burda zərrə qədər də günahın yox imiş və guya mənə qarşı həmişə yaxşı olubsan...

---

¹ Kafkanın çox sevdiyi kiçik bacısı. O da məktubda adları çəkilən digər iki bacısı – Valli və Elli ilə birlikdə II Dünya müharibəsi zamanı qətlə yetirilmişdir. – Tərc.

Sənin düşüncələrinin yalnız bircə tərəfilə razılaşıram ki, – çünki mən özüm də elə fikirləşirəm – bizim yadlaşmağımızda sənin zərrə qədər də günahın yoxdur. Ancaq, eyni zamanda, mən də günahkar deyiləm. O vaxt səni buna inandıra bilsəydim, bəlkə də, hər şey başqa cür olardı. Yox, yeni bir həyata başlaya bilməzdik, çünki bunun üçün ikimizin də yaşı keçmişdi, ancaq yenə də, bir növ, sülhlə yaşaya bilərdik, sənin o “əbədi irad”ların qurtarmasa da, bir az yumşalardı...

Qəribədir! Bəzən mənim nə demək istədiyimi əvvəlcədən duyursan. Məsələn, bu yaxınlarda mənə dedin: “Başqa atalar kimi üzde göstərməsəm də, səni həmişə çox istəmişəm və bunu da ona görə belə eləmişəm ki, özümü yalandan başqa cür göstərə bilmirəm”. Ümumiyyətlə götürəndə, mənə münasibətin heç vaxt pis olmayıb, ata, ancaq başqaları haqqında dediklərinlə razılaşıram. Düz deyirsən, sən özünü başqa cür göstərə bilmirsən, amma yalnız buna görə “başqa atalar özlərini üzde başqa cür aparırlar” deməyin ya sırf inadkarlıqdır, ya da – mənəcə, bu daha düzdür – bizim aramızdakı soyuq münasibətin bürüncəkli ifadəsidir. Məhz belə münasibəti, günahsız da olsan, sən yaratmısan. Əgər sən də belə düşünürsənsə, deməli, ikimiz də eyni fikirdəyik.

Əlbəttə, bunu deməkdə məqsədim o deyil ki, mən bu gün necəyəmsə, hamısı sənin ucbatındandır. Onda

çox şişirtmiş olardım (hərçənd mən belə şişirtməyə bir az meyilliyəm). Lap elə də ola bilərdi ki, sənin təsirindən kənarında sərbəst böyüyər, ancaq sən istəyən kimi olmazdım. Yəqin ki, yenə də çəlimsiz, qorxaq, qətiyyətsiz, sakit olardım və nə Robert Kafkaya,¹ nə də Karl Hermana² oxşayardım, hər halda indiki kimi deyil, tamam başqa adam olardım, onda da bir-birimizi çox yaxşı başa düşərdik. Sən mənim ya dostum, ya şefim, ya əmim, ya babam, ya da lap elə (hətta tərəddüd etsəm də) qayınatam olsaydın, özümü xoşbəxt sanardım. Ancaq bir ata kimi mənim üçün çox çətin oldun və ən çox da ona görə ki, qardaşlarım balaca ikən öldülər, bacılarım isə dünyaya gec gəldilər, deməli, bu ağırlığı tək çəkməli oldum, halbuki belə ağırlıq üçün çox zəif idim.

Sən ikimizi də müqayisə et: qısa desək, damarlarımdan Kafka qanı axsa da, mən kafkalara xas olan həyat eşqilə, əməllərlə, fatehlik arzusu ilə deyil, Lövilər³ nəslinə məxsus, adamı gizli-gizli, qorxa-qorxa əks tərəfə çəkən, bəzən də tamamilə sönüb gedən bir həvəslə yaşamışam. Sən isə, əksinə, əsl Kafka kimi güclü, sağlam, iştahalı, qalınəsli, ağzıkəsərli, özündənrazı, qətiyyətli, dözümlü, zamanın nəbzini tutan, insanları

---

1 Kafkanın əmisi oğlu – Tərc.

2 Bacısı Ellinin həyat yoldaşı – Tərc.

3 Kafkanın anasının qızlıq soyadı – Tərc.

tanıyıb-bilən, müəyyən mənada səxavətli adamsan və əlbəttə, coşqun, bəzən də tündməzac olduğun üçün, bütün bu üstünlüklərin tərkib hissəsi kimi səhvlərdən, zəif cəhətlərdən də xali deyilsən. Ancaq ümumi dünyagörüşü baxımından Filipp əmi, Ludviq əmi, Haynrix əmi¹ ilə müqayisədə, bəlkə də, xalis Kafka deyilsən. Qəribədir ki, bunun niyə belə olduğunu mən də başa düşmürəm. Axı onlar çox şən, gümrah, sərbəst, qayğısız idilər və sənin kimi də ciddi deyildilər (Yeri gəlmişkən, bu xasiyyətlərinin çoxu mənə də keçib, lakin sənin təbiətindəki ziddiyyətlər məndə olmadığından həmin mirasdan yaxşı istifadə edə bilməmişəm.) Ancaq, yəqin ki, bu baxımdan sənin də günlərin bir-birinə bənzəməyib, uşaqların – ən çox da mən – ümidlərini doğrultmadığı və bu səbəbdən də öz evində sıxıldığı günlərə qədər (ancaq evə qonaq gələndə başqa cür olurdu) sən də gülürüz olubsan və bəlkə də, Valli istisna olunmaqla, nəvələrin, kürəkənin öz övladlarından ala bilmədiyini hərərəti sənə veriblər. Hər halda biz başqa-başqa adamlar idik. Bizim belə başqa-başqa adamlar olduğumuz hər ikimiz üçün o qədər təhlükəli idi ki, kimsə yavaş-yavaş böyüməkdə olan mənə artıq böyüyüb boya-başa çatmış sənin münasibətlərinin gələcəyi barədə danışmalı olsaydı, deyərdi ki, mənə didik-didik eləyəcəksən, bircə sağ tikəm də qalmaya-

---

1 Kafkanın əmiləri – Tərc.

caq. Ancaq belə olmadı, necə deyərlər, sən saydığını say, gör fələk nə sayır, bundan da betər oldu. Bununla belə, səndən bir xahişim var: unutma ki, səni heç vaxt heç nədə günahlandırmıram. Mənə eləməli olduğun qədər təsir edibsən, ancaq elə bilmə ki, acıqla bu təsirdən kənara çıxmamışam.

Mən qorxaq uşaq idim, həm də bütün başqa uşaqlar kimi inadkar... Düzdür, anam məni bir az erköyün böyüdüdü, ancaq inanmıram ki, elə çətin uşaq olmuşam. İnanmıram ki, bircə xoş sözlə, adicə bir nəvazişlə, üzümə xoş baxmaqla mənə istədiyini elətdirmək mümkünsüz olaydı. Sən, əslində, mərhəmətli, yumşaq adamsan (indi deyəcəyim bunu heç də inkar etmir, çünki burda mən yalnız sənin uşağa təsirindən danışıram), ancaq bütün uşaqların hamısında o qədər səbir, cəsəret olmur ki, oturub həmin mərhəməti gözləsin. Sən uşaqla yalnız öz təbiətinə uyğun rəftar edə bilərəsən: zorla, çığır-bağırla, hövsələsiz... Və həmin vaxt bu üsul sənə yaxşı görünürdü, çünki məni güclü, qorxmaz bir oğlan kimi tərbiyə etmək istəyirdin.

Əlbəttə, mənim lap uşaqlıq çağlarımda istifadə etdiyən tərbiyə üsullarını olduğu kimi təsvir edə bilmərəm, ancaq sonrakı illərdə gördüklərimə, eləcə də Felikslə¹ rəftarına əsaslanıb onları təsəvvürümə gətirirəm. Bu anda ilk nəzərəçarpan sənin o vaxt indikinə

---

1 Bacısı Ellinin oğlu – Tərc.

nisbətən daha gənc, qıvrıq, coşqun, qayğısız olmağındır və onda bütün varlığıyla öz alverinə bağlanmışdın, səni gündə bir dəfə güclə görə bilirdim, ona görə də mənə təsirin daha çox olurdu, çünki həmin təsir adətə çevrilmirdi.

Ancaq o ilk illərdən bircə hadisəni xatırlayıram. Bəlkə, sənin də yanında qalmış olar... Bir gecə tez-tez ulamağa başladım ki, su istəyirəm. Ancaq susadığıma görə yox, həm sizi əsəbiləşdirmək, həm də kiminləsə danışmaq üçün belə eləyirdim. Bir-iki dəfə bərk hədələsən də, xeyri olmadı və onda gəlib məni yorğan-döşəkdən zorla qaldırdın, eyvana çıxarıb qapını bağladın, bir neçə dəqiqə gecə köynəyində bayırda saxladın. İndi demək istəmirəm ki, onda düz eləmədin... Bəlkə, doğrudan da, həmin gecə məni başqa yolla sakitləşdirmək olmazdı... Mən bununla yalnız sənin tərbiyə üsullarını və həmin üsulların mənə necə təsir etdiyini səciyyələndirmək istəyirəm. Əlbəttə, həmin hadisədən sonra mən sözbəxan oldum, ancaq bununla belə, içimdə elə bil nəsə qırıldı. Mən bu mənasız su istəmək həvəsimin təbiiliyi ilə zorla bayıra atılmağın qeyri-adi dəhşətini heç cür uyuşdura bilmirdim. Sonralar illər uzununu belə bir dəhşətli fikir mənə əzab verməyə başladı ki, o nəhəng kişi, yəni atam, yəni son instansiya heç bir səbəb olmadan, gecənin birində gəlib məni yorğan-döşəkdən qaldıraraq ey-

vana ata bilər və belə çıxırdı ki, mən onun üçün heç nəyəm!

O vaxt bu, yüngül bir başlanğıc idi, ancaq bütün varlığıma hakim kəsilən “heç nə” olmağım haqqındakı hiss (hərçənd başqa bir baxımdan həm də nəcib və çox səmərəli hiss idi) ən çox sənin təsirinlə yaranmışdı. Onda mənə bir az ruh, bir az mehribanlıq, getmək istədiyim yolun bir az açıq olması lazım idi, ancaq bunun əvəzində sən o yolu bağladın və məlum məsələdir, bunu xoş niyyətlə elədin ki, mən başqa yol seçim. Lakin mən buna yaramırdım. Məsələn, yaxşı əsgəri salam verəndə, yaxşı yeriyəndə məni daha da ruhlandırırıdın, amma məndən yaxşı əsgər çıxmıdı. Məni yaxşı yeməyə, hələ üstündən pivə içməyə də ruhlandırırıdın, ya da mənasını başa düşmədiyim mahnıları təkrarlamağa, sənin sevimli ibarələrini dilim dolaşa-dolaşa yamsılamağa... Ancaq bunların heç biri mənim gələcəyim üçün deyildi... Maraqlıdır ki, indinin özündə də sənə nəşə toxunanda, mən sənin iradəyə qarşı çıxanda (məsələn, evlənmək fikrinə düşəndə), ya da kimsə mənim xətrimə dəyəndə (məsələn, Pepa¹ məni söyləyəndə) mənə ürək-dirək verirsən. Mənə kim olduğumu xatırladırsan, daha yaxşı rəftara layiq olduğumu yadıma salırsan və Pepanı əməlli-başlı məzəmmət edirsən. Bu yaşımda məni ruhlandırmağın daha mənası olmadığı-

---

1 Bacısı Vallinin həyat yoldaşı – Tərc.

nı bir kənara qoyaq: əgər söhbət ilk növbədə məndən getmirsə, bu ruhlandırmağın mənə nə xeyri?!

Ruhlanmaq mənə o vaxt daha çox lazım idi. Özü də hər yerdə! Onda məni sənin bütün vücudun əzirdi. Məsələn, yadımdadır ki, o vaxt çimməyə gedəndə tez-tez bir kabinədə soyunub-geyinməli olurduq. Mən arıq, çəlimsiz, balaca, sən isə güclü, ucaboy, iddialı... Elə kabinədəcə özümə yazığım gəlirdi və yalnız səndən deyil, bütün dünyadan utanırdım, çünki sən hər şeydə mənim üçün yeganə ölçü vahidi idin. Sonra kabinədən çıxırdıq, əlindən yapışırdım... Skeletə oxşayırdım, nə edəcəyimi bilmədən ayaqyalın taxta lövhənin üstündə dayanırdım, sudan qorxurdum, mənə üzməyi öyrətmək üçün göstərdiyin hərəkətləri təkrar eləyə bilmirdim, xoş niyyətlə həmin hərəkətləri təzədən dönə-dönə göstərəndə də çox utanırdım, bütün ümidlərimi itirirdim və həmin anlarda həyatımda baş verən pis hadisələr haqqındakı bütün xatirələr bir-birinə qarışırdı. Bəzən məndən tez soyunub çıxırdın, kabinədə tək qalırdım, adamların qarşısında rüsvay olmadığım dəqiqələrin ömrünü bir az uzadırdım və həmin anlarda mənim üçün xoş olurdu, sonra qayıdıb məni aparırdın. Sağ ol ki, onda mənim nə çəkdiyimi, deyəsən, hiss eləməirdin və mən də atamın boy-buxunu ilə fəxr edirdim. Yeri gəlmişkən, aramızdakı həmin fərq bu gün də qalır...